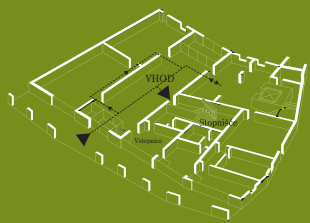

Mestni muzej umetnosti

Pinakoteka Stopnišče Družinska galerija

MUZEJ

V srednjeveški palači Ricchieri¹, zraven stolnice sv. Marka in županstva, ima svoj sedež od leta 1970 Mestni muzej umetnosti. Grof Lucio Ernesto Ricchieri di Sedrano² je podaril mestu v kulturne namene leta 1949 patricijski dom. Od leta 1972 je odprt javnosti. Zbrane so tu mestne umetnostne zbirke, ki so bile najprej ohranjene v dvorani občinskega sveta na sosednjem županstvu³.

ZAMETEK *MESTNE PINAKOTEKE* gre pripisati znatnemu zapuščinskemu volilu pordenonskega slikarja Michelangela Grigolettija⁴ (1801- 1870), profesorja na Akademiji umetnosti v Benetkah in priznanega umetnika na evropskem nivoju za portretiranje in za slike zgodovinskega ter verskega značaja. Obogaten v času z donacijami, zapuščinami, nabavami in depoziti, ohranja danes slikovno gradivo, vezano predvsem na beneško in furlansko proizvodnjo.

Na častnem mestu je Giovanni Antonio de Sacchis⁵, poznan z nadimkom Il Pordenone (Pordenon 1483/84-Ferrara 1539), največji furlanski slikar vseh časov.

Opozoriti je treba zlasti na odsek lesnih skulptur, eden najvažnejših v deželi, pomembna sta zbirka stropnih tablic iz začetka 15. stoletja t.i. *cantinelle* in zaklad stolnice, to je bogata vrsta antičnih relikvij, mojstrov in gotskega in renesančnega zlatarstva, ki jih je v hrambo dodelila sosednja stolnica sv. Marka.

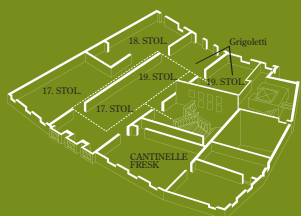

STOPNIŠČE IN DRUŽINSKA GALERIJA⁶

Sredi vstopne veže se na desno odpirajo vrata, ki vodijo do častnega stopnišča s štirimi vzporednimi stopniščnimi ramami za dostop v zgornje nadstropje. V notranjosti nad vrati je napis, ki opominja na Ricchierijevo ime kot na človeka, ki je želel tako monumentalno urediti objekt (Francesco Mario), omenja pa tudi ime arhitekta (imenovanega Faventino ali di Faenza) in letnico gradnje: 1699. Nad stopniščem se razteza izjemen lesen kasetasti strop z dekoracijami in s polikromnimi kartušami, kar učinkuje z navidezno perspektivo. Na levi steni glavnega stopnišča je razobešena vrsta portretov iz 17. stoletja, ki ponazarjajo nekatere važnejše osebnosti v družini Ricchierijev⁷.

Galerijo portretov nadkriljuje grb rodovine, izdelane sicer kasneje; grb je ločen na štiri dele z dvema srebrnima orloma in dvema vencema iz vrtnic, nad tem pa šlem, grofovski simbol.

Mestni muzej umetnosti

Gotske freske *Cantinelle*

GOTSKES FRESKE

Med ogledom muzeja je mogoče občudovati poznogotske dekorativne freske posvetnega značaja ali viteške narave, ki jih je želela družina Ricchieri; naročilo za izdelavo je ob koncu 14. stoletja šlo mojstrom furlanskega in beneškega prostora.

V prvem nadstropju¹ je ciklus zgodbe Tristana in Izolde (z dvoboji² in bitkami), medtem ko so v drugem nadstropju³ izbrane karolinško obarvane scene (*Entrée d'Espagne* in *Zasedba Pamplone*), dela alegoričnega navdiha (*Planet Venera*) in viteške ljubezni.

CANTINELLE

Iz začetka 15. stoletja izhaja zbirka približno 200 stropnih tablic med tramovjem, imenovanih *cantinelle*, ki jih je deloma dodelila v hrambo pordenonska banka Banca Popolare FriulAdria.

Te tablice so imele ornamentalno funkcijo v večini evropskih držav od srednjega veka do renesanse in so bile nameščene po stropih, v razmaku oziroma pri križanju nosilnega tramovja z manjšimi tramovi.

Med srednjeveškimi zgodbami in klasičnimi viri so prikazane ljubezenske zgodbe vitezov in kraljičen⁴, lovski prizori, srečanja med ljudmi in nadnaravnimi ali čarobnimi bitji, erotične igre pri izviru večne mladosti ter čudovito srednjeveško živalstvo: samorigi, zmaji, leteče kače in skrivnostne harpije/sirene, ki so vidne v viteških sprevodih, v bitkah ali v dvobojih⁵.

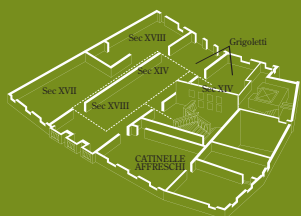

Mestni muzej umetnosti

17. stoletje

18. stoletje

Michelangelo Grigoletti

17. STOLETJE

Delom iz 17. stoletja so namenjene dvorane, ki hranijo predvsem slike furlansko-beneških avtorjev. Med temi izstopa veliko platno, katerega avtor je Alessandro Varotari, imenovan Il Padovanino (Padova 1588 - Benetke 1649), ki prikazuje *Mater božjo z Otrokom na prestolu med Pravico in sv. Markom evangelistom*¹ iz leta 1626; delo je naročil občinski svet, da bi krasilo sejno dvorano županstva. Posebno cenjeno delo flamskega umetnika je *Zimski pejzaž*²,

ki se ga pripisuje Davidu Ryckaertu (Antwerpen 1586 - 1642): to je prikaz nordijske pokrajine s številnimi drobnimi a natančnimi detajli, blizu okusa Brueghela: podaril jo je leta 1932 grof Alfonso di Porcia. V zgornjem delu so razvidna horoskopska znamenja, tipična za zimski letni čas.

18. STOLETJE

Tudi 18. stoletje je dokumentirano pretežno z beneško-furlanskimi umetniki. Med temi je *Mater božja s Otrokom in svetim škofom*³ dober primer proizvodnje religioznega značaja karnijskega umetnika Nicole Grassija (Formeaso 1682 - Benetke 1748), od katerega sta ohranjeni tudi dve platni, ki prikazujeta *Alegorije*, izvorno nad balkonom znotraj palače grofovske rodbine Caiselli iz četrti Sv. Krištofa v Vidmu. Iz zgodovinske zbirke Galvani iz Cordenonsa, v bližini Pordenona, pa prihaja *Jesusovo rojstvo*⁴, ki ga je izdelal beneški umetnik Giovan Battista Pittoni (1687 - 1767), slika jaslic, ki živi v sladki družinski atmosferi: slika ima posebno obliko, kar daje misliti, da je bila izvorno vgrajena nad posteljo ali nad vrati ali portalom.

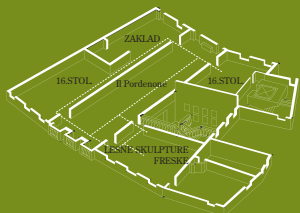
MICHELANGELO GRIGOLETTI

Rodil se je v kraju Roraigrande di Pordenone 29. avgusta 1801. Iz skromne in številne družine, ki pa ni bila izredno revna, je redno obiskoval tečaje od leta 1820 dalje na Akademiji likovnih umetnosti v Benetkah, kjer je postal učitelj.

Važna naročila so mu nudila možnost, da je delal v mestih od Trsta do Brescie, od Vidma do Trenta, zlasti pa v tujini. Leta 1843 je naslikal za avstrijskega cesarja Ferdinanda I. delo *Dva Foscarija*. Tri leta kasneje je izdelal za ogrskega kardinala Kopaczyja velikansko *Vnebovzetje* za katedralo v Esztergomu. Njegova mojstrska dela, v petinštiridesetih letih dejavnosti, so bili portreti⁵, nekateri od teh so med najboljšimi italijanskega 19. stoletja, mojstrovine psihološke prodornosti, človekove soudeležnosti, izrazne učinkovitosti in dovršenosti v oblačilih. Umrli je v Benetkah 11. februarja 1870, ko je bil še polno dejaven.

Mestni muzej umetnosti

Lesne skulptura Il Pordenone Zaklad stolnice sv. Marka 16. stoletje

LESNE SKULPTURA

1 Muzej ohranja oddelek antične lesne skulpture med najpomembnejšimi na deželni ravni; oddelek obsega tudi dela, ki obenem pomenijo pričevanje in ki predstavljajo osnovni vir za razumevanje plastično-figurativne kulture v obdobju od 12. do 17. stoletja v Furlaniji - Julijski krajini in v sosednjih deželah. Temelj odseka predstavlja veronska skulptura *Mater božje z Otrokom*¹ iz konca 12. stoletja, najdena v furlanski privatni zbirki in izhajajoča iz okolice Ogleja, edinstveno delo kot doprinos k poznavanju romansko-gotskega kiparstva celotnega predela treh Benečij in alpskega območja. Prava mojstrovina je leseni *Oltar*² iz leta 1509, delo avtorjev Giovannijs in Domenica Mionija iz Tolmeča.

16. STOLETJE

Protagonist 16. stoletja je umetnik, imenovan Il Pordenone, kar dokazujejo dela na platnu ali na plošči in freske. Za mojstrovino je potrjena oltarska podoba sv. Gotarda med svetnikoma Rokom in Sebastjanom⁴ iz leta 1525, ki prihaja iz cerkve ukinjenega kapucinskega samostana: v kapelici so postavljeni v perfektni skladnosti protagonisti, med katerimi prevladuje lik sv. Gotarda, ki sede nadvlada ostale. Prisoten je tudi Gianfrancesco da Tolmezzo, tj. iz Tolmeča (približno 1450 - 1510), Pordenonejev predhodnik in učitelj, ki ga predstavlja *Mater božja z Otrokom in svetniki* (oltarska podoba sv. Julijane)⁵ iz leta 1500 približno. V tej oltarski podobi, redkem primerku slike na platnu tega umetnika, je prikazana v spoštovanju tipologije takih svetih podob Mater božja z Otrokom, poleg njiju pa svetniki Nikolaj, Julijana iz Nikomedije, Doroteja, Katarina, Apolonija, Gregor papež in dva angela muzikanta. Edinstven primer predstavlja *Oznanjenje*⁶, katerega avtor je Gerolamo Savoldo (približno 1480 - 1548), ki so ga našli v župnijski cerkvi v kraju Ghirano di Prata (Pordenon), kamor je delo dospelo iz Benetk po zaprtju bogoslužnih stavb v napoleonskem obdobju.

IL PORDENONE³

Po mnenju Vasarija se je Il Pordenone rodil v Pordenonu okrog leta 1483/84. Oče, po imenu Angelo, je bil magister murarius, zidarski mojster, po poreklu iz kraja Corticelle v okolici Brescie. Prva dela, izdelana v Furlaniji, so bila pod vplivom tolmeških vzorov in kasneje beneških, kot sta bila Cima da Conegliano in Giorgione. Korenito stilistično prenovitev je pospešilo potovanje v Rim leta 1515, kjer sta ga presunila klasicizem Raffaella in titanizem Michelangela. Iz tega nastanejo

3 veličasten ciklus zgodb strasti *Storie della Passione* v stolnici v Cremoni (1520 - 1522) in freske v kapeli Malchiostro v Trevisu in v sv. Roku v Benetkah (1528). Leta 1529-30 je delal v Cortemaggioreju in v letih 1530-32 v kraju Santa Maria di Campagna v bližini Piacenze. Po vrnitvi v Benetke je postal glavni antagonist za Tiziana, izdelal je nekaj del za vojvodsko palačo Palazzo Ducale, za šolo sv. Frančiška ai Frari in za cerkev sv. Marije Angelske v Muranu. V Ferraru ga je poklical Ercole II. d'Este, kjer je umrl leta 1539, ko ga je zasačilo težko dihanje, medtem ko se je ukvarjal s perspektivo in študiral zasuk.

ZAKLAD STOLNICE SV. MARKA

Med dragocene izdelke gotskega zlatarstva, ki so še v Furlaniji, prištevamo zaklad pordenonske stolnice kot enega od najpomembnejših jeder; že v delu

Diplomatarium portusnanoense se zasledi prve omembe s seznamom relikvij, za katere se je sklepalo, da jih je leta 1418 v kraju Serravalle pridobil od Ogrov... "Francesco de li Richierij". Najvažnejši eksponati, skupaj z nekaterimi, verjetno izdelanimi v prekoalpskih delavnicah, so nedvomno beneškega izvora; to beneško poreklo izvira iz posebne stvarnosti Pordenona, ki je bil *insula imperiale*, cesarski otok, do leta 1508 znotraj ozemlja Beneške republike *Serenissima*, istočasno tudi živahno središče izmenjav in trgovanja med furlansko "domovino" in "prevladujočimi" Benetkami.

